

מראי מקומות- חולין ל"ו

שחיטה גמורה כל הזמן, ומשמע כמו מכאן ולהבא למפרע, וכדו', וצ"ע.

(ב) ומאי תולין, לא אוכלין ולא שורפין, ומאי באו ונסמוך על דברי ר"ש, לר"ש לא מכשיר, וכי- ע' בחי' רעק"א שכ' דמבואר מכאן, דאף דאם בלא צירוף של דברי ר"ש, היינו אומרים דודאי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והיינו שורפין מטעם זה, וגם בלא דברי ר' חייא, לא היינו אומרים כר"ש, אלא דדם שחיטה ודאי מכשרת, והיינו שורפין מטעם זה, אבל כיון דלמעשה יש ב' דעות בצירוף זה, ר"ש דס"ל דדם אינו מכשיר, ור' חייא דס"ל דאולי אינו לשחיטה אלא לבסוף, לכן קיי"ל כרביים בזה כנגד היחיד, ותולין. והביא דהש"ך ביו"ד מפקפק בהא דאמרי' דרביים מתרי טעמי' נחשב כרביים, ולכאור' מוכח כן להדיא בסוגיין, וצ"ע.

(ג) והכי קאמר, כגון זאת תולין, לא אוכלין ולא שורפין- פרש"י, גירסא דלא צריכא היא. וע' בתוס' הרא"ש שהביא מהמהר"ם מרוטנברג שכ' ליישב הגירסא, ע"פ קו' אחרת, דלמה הי' ר' אשי צריך לומר דר' חייא מספקא לי' אם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או לא, לימא דודאי ר' חייא ס"ל דאינה לשחיטה אלא לבסוף, אלא דהספק הוא, האם הי' נתקנה למעשה בין סימן לסימן או לא, ולכן מספיקא תולין אותו, לא אוכלין ולא שורפין. אלא מאי, צ"ל דמה דהגמ' לא הי' יכול לאוקמי' בכה"ג, היינו משום דא"כ לא היו תולין, אלא הוה אמרי' דממ"נ, אם ברה"י הוא, א"כ ודאי טמא הוא ושורפין, ואם ברה"ר הוא, ודאי טהור הוא ואוכלין. ולכן אמרי' דכגון זאת תולין, דהיינו דוקא כגון זאת, דאינו ספק במעשה אלא ספיקא דדינא, ובספיקא דדינא לא אמרי' דספיקא ברה"י טמא וברה"ר טהור, ולכן בכה"ג תולין. וע' מש"כ בזה התוס' הרא"ש לדחות דבריו, דקו' אינו קו', ותירוצו אינו תירוץ, ובאמת כאן אפי' בספק במציאות לא הי' שייך בו דין ס"ט ברה"י וברה"ר (אולם אין ברור מדבריו אם חולק על היסוד של המהר"ם לענין ספיקא דדינא או לא, וצ"ע בזה).

(א) הכל מודים היכא דאיתי' לדם מתחלה ועד סוף, כ"ע לא פליגי דמכשיר- פי' בחי' הר"ן, דאפי' למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף, מ"מ כי נגמרה שחיטה, איגלאי מילתא דהויא לה שחיטה משחיטה ועד סוף, ולכן שפיר מכשיר. אלא דהק', דהא לעיל (כט:): אמרי' דלמ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף ס"ל דב' ששוחטין את הפרה, רק השני מטמא בגדים, משום דהראשון נסתלק קודם גמר שחיטה. אבל אם אי' דנתגלה למפרע דמעולם הי' שחיטה, א"כ למה אין גם הראשון מטמא בגדים. ותי' דלעולם ביאור דמ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף הוא כהגמ' לעיל, דאף בסוף לא אמרי' דהי' נחשב כשחיטה מעיקרא. אלא דשאני הכא, דכל מה דאמרי' דדם בהמה מכשיר, נלמד מקרא דעל הארץ תשפכנו כמים, ופסוק זה על כל דם בהמה קאי, שהרי התורה מדמהו לדם חי שצריך כיסוי, והרי כל דם חי צריך כיסוי, וא"כ גזה"כ הוא דכל דם שחיטה מכשיר. אבל ק', דא"כ לימא דאפי' אם נתקנה בין סימן לסימן, סכ"ס נתגלה דדם זה הי' דם שחיטה, וא"כ למה אינו מכשיר. ותי' דכיון דכל משקה מכשיר ממים ילפי', א"כ יש לומר דמה מים משקה ודאי בשעה שעומדין על האוכלין, אף כל משקה אינו מכשיר אא"כ הוא ודאי משקה בשעה שעומדת על האוכל, משא"כ בנתקנה למ"ד אינו לשחיטה אלא לבסוף, שכל זמן שעומדת על האוכל הרי הוא בחזקת דם מכה, שאינו מכשיר. אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, לעולם היא בחזקת דם שחיטה דמכשיר אא"כ נפסלה שחיטה לבסוף, דאיגלאי מילתא דלאו שחיטה היא כלל, אבל בלא"ה נחשב לודאי דם שחיטה בשעת מעשה. וע"ע בחזון איש (יו"ד רי"ד לסוגיין), דכ' דאי"ז ענין למח' ישנה לשחיטה ועד סוף דלעיל, דכאן לכ"ע מכשיר אם ישנה לדם על הדלעת בסוף [ולכאור' כוונתו לומר דלכן מבואר דכ"ע ס"ל דישה לשחיטה מתחלה ועד סוף, ולכן שייך דם מתחלה השחיטה מכשיר], אלא דנח' אם חייל עליה שם שחיטה למפרע או דלא חייל עליה שם שחיטה אלא

לאחר שגמר שחיטה [נצ"ע כוונתו בזה, דאם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, א"כ למה לא נאמר דמעיקרא נתגלה שהי'

ר"ש אומר הוכשרו בשחיטה הוכשרו, ואפי' למימני בהו ראשון ושני- פרש"י, מהכ"ת דהוכשרו אף לממני ב' ראשון ושני, כיון דהגמ' מוקים מתני' בחולין, ובחולין לא שייך פסול גויי', ורק טומאה ממש למנות בו ראשון ושני, לכן מוכח ממתני' דמהני הכשר דשחיטה אף למנות בו ראשון ושני, אף שאין בה משקין המכשירין. וע' ברש"ש שהעיר דלפי האוקימתא של הגמ' דמיירי דאכל החולין על טהרת הקודש, א"כ שפיר י"ל ששייך ב' פסול הגוף לענין אכילה. ולכן כ' דאין הראי' מהא דמשתעי המשנה בחולין, אלא מהא דמשתמש בלשון "הכשר", וזה שייך רק לענין טומאה ממש, למנות בו ראשון ושני, ולא מצינו לשון זה בחיבת הקודש, וא"כ י"ל דמוכח מכאן דשחיטה מכשרת ממש, אף למנות בו ראשון ושני.

ר"ש אומר הוכשרו בשחיטה הוכשרו, ואפי' למימני ב' ראשון ושני- וכפשוטו ראיית הגמ' הוא דשייך הכשר למנות ראשון ושני אפי' בלא מים, וא"כ י"ל דה"ה לענין חיבת הקודש. אולם העיר בחי' הר"ן, דהא דין דהכשר שחיטה הוא רק מדרבנן, וא"כ מהו ראיית הגמ'. וביאר דראיית הגמ' הוא, דא"כ דחיבת הקודש מהני מדאורייתא אף למנות בו ראשון ושני, א"כ שפיר שייך לומר דתיקון רבנן כע"ז בשחיטה, אבל אם מדאורייתא לא מצינו שום דבר שמכשיר בלא משקין לענין למנות בו ראשון ושני, א"כ אמאי מונין כן בשחיטה. וע"ז תי' הגמ' דעשאוהו כביאת מים מדרבנן, דהיינו, דאף דמדאורייתא לא מצינו כן בלא משקין, מ"מ מדרבנן החמירו להכשיר למנות ראשון ושני אפי' בלא מים, כאילו הי' בה מים.

כגון שהיתה לו פרה של זבחי שלמים, והעבירה בנחל, וכו'- ע' בקצות (ת"ו, א'), שהעיר דהא שי' הרמב"ם (טומאת אוכלין י"ב, א') הוא דצריך דעת בעלים כדי להכשיר לטומאה, וכיון שקרבן שלמים הוא, א"כ זה אינו בעליו, דהא קדשים אין להם בעלים, ומה מהני ניהותי' להכשירו לטומאה, ובשלמא לשי' הרשב"א (הובא בכס"מ שם), דחולק על הרמב"ם וס"ל דלא בעינן דעת

(ד) צריד של מנחות, מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני- ע' במנחת אברהם (מנחות עמ' תצ), שהביא מח' הראשונים בזה, דשי' הרמב"ם הוא דכל שאלת הגמ' הוא דוקא לענין צריד של מנחות, אבל לענין עצים ולבונה, פשוט הוא שאין מונין בו ראשון ושני. והביא בשם הגרי"ז לפרש דס"ל להרמב"ם שיש ב' דינים בהא דחיבת הקודש מכשרת, א', דעושה פסול טומאה, ב', דמחדש דאית ב' דין טומאת אוכלין, וס"ל להרמב"ם דמה דהתורה מחדש בעצים ולבונה דחיבת הקודש מכשרתן, אי"ז משום דהתורה עושהו לעצים ולבונה כאוכל, אלא דמחדש בהו פסול טומאה, אבל מ"מ לא שייך בהו דין ראשון ושני, דזה לא שייך אלא באוכלין. אבל הביא דמתוס' בכמה דוכתי (ולמשל, לעיל לה. ד"ה אין) מבואר דשאלת הגמ' לענין ראשון ושני הוא גם בעצים ולבונה, דהיינו דרק דין א' הוא של חיבת הקודש, דהיינו דמכשירו להיות בה דין טומאת אוכלין, ולכן אין חילוק בין עצים ולבונה ובין אוכלין שלא הוכשרו במשקין. עוד הביא בזה שי' ג', מה שהביא הרמב"ן לעיל (לה.) מר"ת, דכל הנידון אם מונין בו ראשון ושני הוא דוקא היכא שלא הי' בה הכשר מים, אבל בעצים ולבונה שיש בהם הכשר מים, בזה פשוט הוא שיש להם דין ראשון ושני. והביאור בזה הוא דאהא דלא הי' אוכל, ודאי חיבת הקודש יכול ליתן בו דין אוכל גמור, וא"כ שפיר מונין בו ראשון ושני. וע"ש איך שביאר לפי זה ספיקת ר"ל דכאן [וצ"ב].

(ה) מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני- ע' במקדש דוד (ל"ז, ב', ד"ה בההיא), דכ' לחקור בזה, על הצד דאינו מונה בו ראשון ושני, מהו הביאור בזה, האם הביאור הוא דהו"ל הצריד כאילו הוי רביעי, ורביעי אינו יכול לטמא אף קודש, או דלמא באמת הוי ראשון ושני, אלא דכלפי אחרים הו"ל כאילו טהור לגמרי. וע"ש שהביא נפק"מ בזה, לענין אם אח"כ נגע במי חטאת, דאם דינו כרביעי, אז שפיר יכול לטמא מי חטאת, אבל אם הוי כטהור לגמרי כלפי אחרים, א"כ אף אינו יכול לטמא מי חטאת.

בעלים, אלא דעת מישהו סגי, א"ש, אבל לדעת הרמב"ם מאי איכא למימר. וכ' הקצות להוכיח מכאן דקיי"ל כר' יוסי הגלילי, דקק"ל ממון בעלים הם, וא"כ שפיר מהני ניחותי'. וכ' דלכן א"ש מה דנקט הגמ' כאן ציור של זבחי שלמים דוקא, דכ' רש"י שהוא משום דקרא בשלמים קאי, או משום דבשר לבעלים ועורן לבעלים, לכן טרח להו כדי שיהי' עורן יפה, אבל כ' הקצות דלפי מש"כ א"ש בפשיטות, דלא שייך דין זה אלא בקק"ל. וע' בקהלות יעקב (טהרות ס"ז), שהביא מש"כ האחייעזר (יו"ד א') להוכיח דגם בק"ק שייך הכשר, אולם דחה דאולי זהו רק היכא דנפלה עליו משקין טמאין, דבכה"ג אין צריך דעת בעלים. אולם הקה"י הוכיח מסוגיין גופא דגם בק"ק שייך הכשר מים, דהיינו משום דהגמ' שואל בצריד של מנחות, ומבואר מפרש"י דכל שאלת הגמ' הוא רק לענין חלק היבשה, אבל לענין החלק דאית ב' שמן, אין שייך ספיקת הגמ', שהרי כבר הוכשר. אבל לפי הקצות, הרי לכאו' אינו הוכשר, שהרי אין בה בעלים. אולם דחה דכיון דהתורה צייתה שיתן בה שמן, א"כ זה חשיב שיש לו ניחותא דבעליו, דהיינו השכינה. אולם ע"ש עוד מש"כ להק' ע"ז, וכ' ליישב "דגם הרמב"ם ז"ל אין צריך בעלים ממש, אלא סגי ניחותא של אדם זה שהדבר מיוחד לו, והוא שליט עליו להשתמש בו, דאז הדבר ברשותו קאי ומהני דעתא דידיו". וע"ע במלואי חושן שם שהביא דעת הכתב סופר לדחות הראי' מסוגיין, די"ל דכל דין דצריך ניחותא של בעלים, הוא רק כשהמשקין באין מאליהן, אבל מי שנותן המשקין בידיים עליו, אז י"ל דאפי' בלא דעת בעלים מוכשר, [ולכאו' חידוש הוא].